

Ф И Л О Л О Г

часопис за језик, књижевност и културу
VI 2015 11
универзитет у бањој луци
филолошки факултет

Нина Говедар
Универзитет у Источном Сарајеву
Филозофски факултет Пале

УДК 821.163.41.09(048.83)
DOI 10.7251/fil1511328g

КОНЦЕРТ ЗА ЧЕТИРИ ВИОЛИНЕ

Радовић, Миодраг (2014), *Компјаративни кваријети*, Нови Сад: Академска књига.

*Националне тишћине ишчезнуће кад једном појмимо природу
уметностии и поезије, њену победу над људском смртношћу и судбином,
њено стварање једној новој светиа уобразиље. Тада се, у свој својој
разноврсности, појављује човек, својшћии човек, човек свакоја месћа и
свакој времена, а књижевно зналство пресћаје стада да буде стваринска
разнонада, рачуница о националним појраживањима и дуовањима, или
исирћавање мрежа односа и веза.*

Рене Велек, *Кришћки појмови*

Писање концерта за четири инструмента истовјетних мелодијских могућности представља велики композиторски изазов. Потребно је успоставити хармонијски однос који за резултат има савршену полифонију која подсјећа на комплетан гудачки квартет, а ипак, оставља довољно мјеста свакој појединачној солистичкој дионици. Управо сличну умјешност слагања гласова у једно хармонично вишегласје, показао је Миодраг Радовић својом студијом о четворици великана српске компаратистике. Књига *Компјаративни кваријети* Миодрага Радовића појавила се 2014. године у издању Академске књиге из Новог Сада.

На полсћини књиге пише: „У књизи *Компјаративни кваријети* аутор у четири огледа представља четворицу најугледнијих српских компаратиста: М. Ибровца, Д. Живковића, З. Константиновића и Д. Недељковића, који су подигли српску и југословенску науку до европских и светских висина.“ У кључу онога што аутор издваја као критеријум, израз *најугледнији* се чини подобним. Наиме, на самом почетку књиге, у дијелу под називом *Реч-две ойравдања за овакав избор*, аутор објашњава свој одабир имена која ће уврстити у књигу. Тако он не одриче да су на избор имали утицаја лични афинитети, али такође наводи неке од критеријума којима се приликом избора

руководио. Као најзначајнији, он наводи критеријум репрезентативности у националном и европском смислу, односно чињеницу да су сви они допринијели афирмацији компаративне књижевности на универзитетском нивоу, не само на националном, него и на много ширем пољу дјеловања.

Компјаративни кваријети се састоји из четири дијела, четири огледа о великанима наше компаративне књижевности: Миодраг Ибровца (15–40), Драгиша Живковић (43–74), Зоран Константиновић (77–103) и Драгољуб Драган Недељковић (107–141). Уз сваки оглед дат је и кратки биографски запис са додатним напоменама о библиографији.

Текст *Свака лиитературија је компјаративна – компјаративностиа Миодраг Ибровца* (изговорен у Трстенику на обиљежавању 125 година од рођења М. Ибровца) доноси прије свега слику Ибровца из перспективе његових савременика и оних коју су имали прилику да с њим сарађују: од Исидоре Секулић, преко Добрице Ђосића и Иве Андрића, који су са њим дјеловали испод крова САНУ, до угледних европских професора и научника попут Жана Гомијеа или италијанског слависте Ђованија Мавера. Оно на шта Миодраг Радовић ставља посебан акценат јесте, свакако, широко поље дјеловања Миодрага Ибровца, те његове студије објављене првенствено на француском

језику, које ни до данас нису преведене на српски. Због тога, дјело професора Ибровца је имало много више одјека на Француској академији наука него у САНУ.

Његово монументално дјело *Клод Флоријел и евројска судбина грчких и српских народних ђесама* базира се на изучавању предавања Клода Флоријела о српским и грчким народним пјесмама на Сорбони 1831. и 1832. године, што је уједно први курс ове врсте одржан на неком универзитету у Европи. Ова студија наишла је на врло позитиван пријем у европским књижевним круговима, за шта је професор Ибровца редовно добијао и писмене потврде од захвалних колега са различитих универзитета. У прилог томе колико су Ибровца цијениле колеге из цијеле Европе говоре и реакције на часопис *Сирани ђрељед*, који су од 1932. до 1937. уређивали он и Милош Тривунац. Овај часопис објављивао је све тадашње значајне компаратисте у Немачкој и Европи.

А као производ Ибровчевог познавања страних језика, те изузетно истанчаног осјећаја за естетско у књижевности, јавља се и његова богата преводилачка библиографија. Преводио је са неколико европских језика, а у његовој се библиографији наводе четрдесет три превода, између осталог и први превод Костићеве пјесме *Santa Maria della Salute* на француски језик. Проф. Ибровца остао је и данас један од највећих када је у питању изучавање француско-јужнословенских књижевних и културних веза. Ерудицијско знање којим је са лакоћом владао и жеља за реализовањем мноштва различитих послова довели су до тога да, како Радовић вели, Миодраг Ибровца сам обавља посао за читаве тимове. „У историји српске компаративистике њему сигурно припада веома истакнуто место“ (40).

Текст *Типолошко-морфолошка компаративистика Драгише Живковића* скреће нам пажњу да, иако је општепознати уџбеник *Теорија књижевности* дјело којим се проф. Живковић афирмисао у науци о књижевности, његово се цјелокупно дјело суштински увијек кретало у доменима компаратистике. Миодраг Радовић посебну пажњу обраћа на три значајна Живковићева дјела и то: *Евројски оквири српске књижевности*, *Почеци српске*

књижевне кријике (1817–1860) и *Риџам и ђеснички доживљај*. Аутор даје својеврстан преглед видова у којима се јавља компаративистичка димензија код Живковића: од тематске критике, преко испитивања књижевних контаката, развијених поређења између домаћих и страних пјесника, смјештања одређених писаца у оквире појединих епоха, све до, најуже гледано, потпуно компаративистичких студија у којима се базира на типолошким поређењима. Даље аутор расвјетљава посебне односе у које Драгиша Живковић поставља Јована Јовановића Змаја и Лазу Костића, те расвјетљава чињеницу зашто је једини Лаза Костић добио монографску студију у шестокњижју *Евројски оквири српске књижевности*. Значајан простор у овоме огледу аутор даје и Живковићевом увођењу термина *бидермајер* у српску књижевну науку, те модификацији и значењском обогаћивању овог термина, које је Драгиша Живковић спровео. За крај, Радовић се осврће на два опозитна пара којима се проф. Живковић у свом раду много посветио. На првом мјесту је то однос Доситеја и Вука, који је Живковић упорно покушавао приказати као пут ка истом циљу, али дјеловањем на различитим сегментима тога пута. Други велики пар наше књижевности којем Д. Живковић поклања пажњу јесу Лаза Костић и Јован Јовановић Змај и питање ко је од њих двојице значајнији пјесник српског романтизма. Будући да Живковић овдје јасно стаје на страну Лазе Костића, аутор ће се задржати на расвјетљавању овог става. Животну иронију на крају свог огледа аутор ће препознати у чињеници да су изабрана дјела Д. Живковића *Српска књижевност у евројском оквиру*, приређена од стране Душана Иванића, објављена 2004. године управо под иницијалима СКЗ, нацртаним од стране Јована Јовановића Змаја.

У тексту *Зоран Конџићиновић – ђлас и феномен* аутор вели, како свјестан плодотворности великога научника, у овом огледу жели да да само скицу његових најзначајнијих радова и доприноса научној мисли у области компаратистике. Наиме, под менторством Пере Слијепчевића, у току израде докторске дисертације, из пера германисте рађа се компаратист, и то је, тврди аутор, почетак пута ка буду-

ћој имаголошкој фази компаратистике. Чињеница да је читав свој живот успјешно надопуњавао двије области којима се бавио: германистику и компаратистику, један је од разлога зашто је 1970. године позван на Универзитет у Инзбруку да оснује Катедру за компаративну књижевност, гдје је 1990. пензионисан као професор емеритус.

И сам Радовић наводи како је тешко не само идентификовати него уопште побројати шта је све утицало на његов развој и развој његове мисли. Ипак се, кад су утицаји у питању, највише осврће на његовог ментора Перу Слјепчевића и загребачког професора Зденка Шкреба. Зоран Константиновић незаобилазан је глас наше мисли о књижевности, рођен спонтано из германистике прожете домаћим утицајима, да би се претворио у неке од најзначајнијих студија о нашој књижевности у односу према страним. Као и у случају проф. Ибровца и Зоран Константиновић је многа своја дјела објавио на страним језицима, претежно њемачком, те ми још увијек немамо преводе неких од највећих свјетских референци када су у питању општа и компаративна књижевност.

Ипак, не треба заборавити споменути нека од најзначајнијих Константиновићевих дјела објављених на српском језику, као што су: *Увод у ујоредно ироучавање књижевности*, *Интертекстуална компаративистика: компаративни ирило ироучавању српске књижевности*, *Компаративно виђење српске књижевности*, те његов посљедњи значајни рад *Литерарно дјело и национални менталитет*. Ово посљедње дјело представља синтезу радова који су донијели још један заокрет у правцу његових истраживања, а овога пута су се тицали националног менталитета и промјена које су се на том плану дешавале кроз историју.

Текст *Компаративне епиде Драјана Недељковића*, како нам и сам аутор сугерише, доноси мање познате детаље у вези са појавом и дјелом Д. Недељковића. Драган Недељковић свој пут кренуо је од славистике, тачније русистике, да би се за вријеме боравка у Француској упознао са неким дјелима због којих долази до заокрета према француској компаративистичкој школи. Захваљујући свом положају на универзитетима у Француској, Д. Недељко-

вић је истовремено био у додиру са страном академском критиком, али и са представницима нових, структуралистичких кретања. Будући да је био близу дешавањима у француској науци 70-их година, Недељковић је уочио и у својим дјелима дефинисао кризу француске концепције упоредне књижевности.

Књижевност је доживљавао прије свега као умјетност која је лијепа само када је вјерна сама себи, не и науци. Његов однос према књижевности Миодраг Радовић дочарава приповједним тоном који одликује Недељковићеве радове, те сматра како је његово чисто приповједно писање главна снага његовог стила. Међу значајнијим радовима издвојене су сљедеће студије: *Универзалне йоруке руске књижевности*, *Моћ и немоћ књижевности*, те *Велико доба руске књижевности*.

„Надахнут идеалима лепоте и доброте, овај хуманиста и достојни и аутентични наследник ерудитског компаративизма оставља завет будућим нараштајима компаратиста: *Скрушено чекам да се српски народ йрејороди, да се йосвети врлинама, да исйуни свейосавски завей, као народ, йосвећен добру, сједињен у љубави*“ (141).

Можда је управо овакав апел, пун наде, најбоља врста завршне ријечи у овом тексту. Јер на шта нас друго огледи о четири оваква великана наше компаративне књижевности могу навести, него да се запитамо гдје смо то данас – гдје је наша писана ријеч, а гдје пак критика о истој? Ако данас можемо говорити о оквирима европске књижевности, можемо ли говорити о српској књижевности унутар тих оквира? Баш као и Недељковић, већина наше културне и научне јавности скрушено чека да се појави неки нови ерудитни ум и неко блиставо перо које ће нашу културу и књижевност вратити у оне европске оквире којима непобитно припада. Оно чему се ми можемо надати јесте да ће тај будући нараштај врло опрезно и мудро газити стазама које су утабали М. Ибровац, Д. Живковић, З. Константиновић и Д. Недељковић, али и многи други научни и литерарни квартети, које ми данас и овдје нисмо споменули.

ngovedar@gmail.com